

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטרסמער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ – בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בכל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וארא תשפ"א

סימן ש"ז סעיף כ"א (שיעור י"ז)

[שנה מ"ז – שיעור י"ד]

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

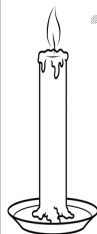
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ALEXANDER KNOPFLER

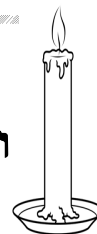
1564 - 48 STREET, BROOKLYN N.Y. 11219

TEL: (917) 755- 4864 • FAX: (718) 437- 3388

Email: igeres@yeshivanet.com

לע"נ מוה"ר אליעזר דוד בן יוסף ע"ה [עייטלין] נפטר י"ד ניסן ער"פ תשע"ה
ולע"נ הרה"ח הגה"צ ר' אלעזר מרדכי בן מוה"ר גדליהו אהרן קעניג זצוק"ל
מנהיג דחסידי ברסלב בעיה"ק צפת תובב"א - נלב"ע ביום כ"ג טבת תשע"ט לפ"ק

הלכות שבת

סימן ש"ז סעיף כ"א [שיעור י"ז] / פרשת וארא - שנת תשפ"א לפ"ק

ג] ולכן: [א] משרתת נכרית בביתו של ישראל ויחד לה הישראל קומקום, לחמם בו מים מתי שתרצה הנכרית לשתות, אסור הישראל לומר להנכרית "תעשה לך קאפי" כי פירושו שהנכרית תחמם מים לעצמה, והרי הכלי הוא של ישראל, ואסור. אבל אם הנכרית עושה כן מעצמה מותר, אע"ג שהוא כלי של ישראל, כי אין בו חובת מחאה ככה"ג שהנכרי עושהו מעצמו לצורך עצמו (שועה"ר ל"ה, ועיין משנ"ב רמ"ד ל'). [ופשוט דאם הכין מלפני שבת קומקום של מים ועומד חם כל השבת מותר לישראל לומר לנכרי שתקח משם מים חמים כמו שמותר לישראל לעשות כן]. – [ב] וכן אם בעה"ב ישראל רואה שהנכרית לוקח עט שלו [של ישראל] לכתוב איזה דבר לעצמה [לצורך הנכרית] מותר, כל שלא אומר לה הישראל לעשות כן. – [ג] וכן מותר לבעה"ב ישראל להניח הנכרית להשתמש בטלפן שלו [של ישראל] אבל אסור לישראל לומר לה לעשותה, כגון לומר לה, "תקרא לעצמך קאר-סערוועס". – [ד] וכן אסור לישראל לומר למשרתת נכרית שתוכל לילך לנוח קצת בחדר פלוני ולהבעיר שם הליי"ט או ערקנדיש"ן או סטיע"ם, אע"ג שהיא רק לצרכה של המשרתת. – [ה] בכל אלו הנ"ל שאסור, יש להסתפק אם האיסור הוא רק בלשון שמשמעותו ציווי, כגון, הילך בשר "ובשל אותו לצרכך" אבל אם אומר "הילך בשר ואם תרצה בשל אותו לצרכך" מותר, או שמא גם זה בכלל האיסור, כי פשוט דכשאומר "ובשל אותו לצרכך" אינו ציווי ממש, כי איירי אף אם הנכרי אינו עבדו, וא"כ על כרחך פירושו "אם תרצה" ולכן גם כשאומר בהדיא אם תרצה ג"כ אסור, ונפק"מ הרבה לכל שאר דברים המצוים כהיום הנ"ל, ונכון להחמיר.

ד] ולעומת זה, כבר מבואר לעיל בשם הר"ן והנמוק"י דכל איסור זה הוא דוקא בחפץ של ישראל אבל בחפץ של נכרי מותר, והיינו שבזה ההלכה הוא כך: לא אסרו אמירה לנכרי אלא שיעשהו בשביל ישראל, אבל מותר לומר לנכרי שיעשה מלאכה לצורך עצמו, ואפילו אם מגיע לישראל הנאה מזה, כגון שאומר לנכרי כבה דליקתך וכוונתו שלא תעבור הדליקה מבית הנכרי לבית הישראל וכל כיוצא בזה (שועה"ר). ומותר לא רק בדליקה, שאולי יש סכנה לישראל, אלא אפילו ודאי אין בו סכנה מותר [א] ולכן מותר לישראל לומר לנכרי תכבה האלאר"ם של ביתך או קא"ר שלך. – [ב] ועפ"ז "חפץ של נכרי שמונה ברשות ישראל, מותר לישראל לומר להנכרי להוציאו לחוץ לרה"ר, אם אין הנכרי מוציאו בשביל הישראל אלא בשביל עצמו, דכיון שהוא מלאכה בחפץ של נכרי מותר" (שועה"ר שכ"ה ג'). כגון אם משרתת נכרית בא לעבוד בבית

א] סעיף כ"א – כתוב בתורה (כי תצא כ"ה ד') לא תחסום שור פְּדִישׁוֹ. [ופרש"י, שור, והוא הדין לכל בהמה, בדישו וה"ה בכל מלאכה שבמאכל]. ובמס' בבא מציעא (צ' ע"א) איתא, איבעיא להו מהו שיאמר אדם לנכרי חסום פרתי ודוש בה, מי אמרינן אמירה לנכרי שבות או דילמא הני מילי לענין שבת, דאיסור סקילה, אבל חסימה דאיסור לאו לא. ומסיק בגמרא כדאיתא בשו"ע (הו"מ ס"י של"ה ו') אסור לומר לנכרי חסום פרתי ודוש בה, דאמירה לעובד כוכבים אסור בכל איסורין, כמו בשבת, עכ"ל.

וכתבו התוספ' שם, חסום פרתי ודוש בה, פירוש ודוש בתבואתי דמרויח ישראל באמירה לנכרי [דע"י שסוגר הנכרי פיו של הפר אין הפר אוכל תבואתו של הישראל], אבל לדוש תבואתו של הנכרי פשיטא דשרי, כיון שאין ישראל נשכר בחסימה, אלא אדרבה מפסיד [ע"י שאין בהמתו אוכל כפי צרכו, וצריך הישראל להאכילו]. – ומהאי טעמא נמי מותר לומר לנכרי בשבת הילך בשר ובשל לצרכך, כשאין מוטל עליו לזנונו, דאין מרויח באותה אמירה כלום, [וכ"כ רמב"ן ורשב"א וכ"כ בשם הראב"ד].

מיהו אמר ר"י [לא כדעה הנ"ל, אלא כפרש"י "חסום פרתי ודוש בה, דישה שלך", דאף בתבואה של נכרי אסור], דהיות שאותו דבר שאומר לנכרי לעשותו, לחסום פיו של שור, או לבשל בשר בשבת, אין הישראל יכול לעשותו, אסור הישראל לומר לנכרי לעשותו, עכ"ל התוספ', והרא"ש שם. – וכשיטת הר"י וסייעתו, המחמיר בהלכה זו, כן פסק בשו"ע כאן.

ב] אמנם כתבו הר"ן ונמוק"י דאיסור זה הוא דוקא כשישראל אומר לנכרי חסום פי "פרתי", דכיון שהנכרי עושה מלאכת איסור בדבר של ישראל לכן אסור משום אמירה לנכרי, אף אם אומר "ודוש בה דישה שלך", אבל אם אינו עושה אותו בפרו של ישראל, אלא בפרו של נכרי, ליכא ככה"ג [שאומרו לו "ודוש בה דישה שלך"] משום אמירה לנכרי, עכ"ד. וה"ה לענין שבת, מותר לישראל לומר לנכרי בשל בשר שלך, אבל אסור לישראל לומר לנכרי, הילך בשר זה ובשל אותו לצורכך. – ויש בזה חידוש יותר [מנידון של פר בדישה] דקמ"ל דאפילו אם הישראל מקנה להנכרי לגמרי את החפץ הזה שהמלאכה נעשית בו, כי אומר לו טול בשר זה, והוא שלך, מ"מ אסור לומר לו ובשל אותו לצרכך, מפני שעד עתה היה חפץ של ישראל (שועה"ר ל"ה). – וזהו אפילו אין מזונותיו של נכרי על ישראל (רא"ש), וממילא אין לישראל שום ריוח באמירה זו, ואדרבה הוא מפסיד בזה ע"י שנותן בשר שלו לנכרי, והנכרי מתכוין במלאכתו רק להנאת עצמו, מ"מ אסור, דכיון שישראל אומר לו לעשות מלאכה בשלו הרי זה נראה כשלוחו (שועה"ר שם)

ישראל בשבת [דברים המותרים] והיא באה עם חבילה או פאקע"ט בא"ק, וכשהולכת מן הבית רואה הישראל ששכחה ליקח את שלה, מותר הישראל להזכירה ולומר לה תקח את חבילה שלך או פאקע"ט בא"ק שלך, ואפילו אם אגב יש לישראל הנאה מזה שאין חפציה מונחת בביתו.

[ג] נכרי המנהיג קא"ר, ועוצר באמצע הדרך, ושואל מישראל איך להגיע לאיזה מקום, מותר הישראל לענות לו, ואף לומר לו בהדיא תסע ישר עד שם ושם, ושם תפנה לימין ותסע עד שם וכו', כי הרי אומר לנכרי לעשות מלאכה עם חפץ של הנכרי ולצורך הנכרי. – [ד] מותרת אשה לומר למשרתת נכרית שעובדת בביתה, שתלך לקנות איזה מאכל לעצמה [היינו לצורך הנכרית], אע"ג שיש לישראל הנאה מזה שע"י שהיא שבעה תעשה מלאכתה יותר טוב, (וזה הוי הנאה עיין מג"א כ"ט). ודוקא אם הנכרית תשלם עתה עם ממון של עצמה, ואפילו אם יודעת שאחר השבת תחזור לה הישראלית מה שהוציאה. אמנם אם יש קצת ממון של הישראל באיזה תיבה, והמשרתת לוקחת משם ממון כדי לקנות מאכל לעצמה, אסור להישראל לומר לה שתקנה מאכל לעצמה, [וכ"ש אם משמשת הנכרית עם קרעדי"ט קארד של הישראלית], כי בכה"ג הוי מלאכה ע"י חפץ של ישראל.

[ה] ישראל הרואה בשבת איך נכרי שכינו זורע ומיפה גינה שלו [של הנכרי], יכול הישראל ליעצו איך לעשותו, הגם שאומר לו לעשות מלאכה פלוני ופלוני, ואפילו אם הישראל יהנה מן נוי הגינה שהוא סמוך לביתו. – [ו] וכן הרואה נכרי שכינו מתקן ביתו או קא"ר שלו [של הנכרי], יכול ליעצו בכל מה שצריך, אפילו אם הישראל מכוון להנאה צדדית שיעצו לו מזה, שהנכרי יכיר לו טובה בפעם אחרת. – ואין בכל אופנים הללו איסור של דבר דבר, שהרי אין ישראל מדבר ממה שהוא עושה או יעשה, אלא ממה שנכרי יעשה, וכשם שנכרי מותר לעשותו בשבת, כן מותר לישראל לדבר ממנו.

[ז] ויש עוד אופן שהוא יותר חידוש מכל אופנים הנ"ל, והוא מש"כ השו"ע הרב בסוף סי' זה [ומקורו ברמ"א בסוף הסי' וז"ל "נכרים העושים גבינות בשבת מחלב שלהם, והישראל רואה את החליבה והגיבון כדי שיוכל ישראל לקנותן אחר השבת ויהי' מותר באכילה, מותר לישראל לומר לנכרי שיעשהו בשבת, כי מותר לומר לנכרי עשה מלאכתך בשבת, אף אם מגיע מזה ריוח לישראל כמו שנתבאר לעיל, ואף אם הנכרי מתכוין בעשייתן בשביל למכרן לישראל בלבד ולא לנכרים, מ"מ מותר, כי הנכרי עושהו לטובת עצמו, והישראל קונהו ממנו רק אחר השבת" עכ"ל. – וכעת דבר זה מצוי הרבה היום,

כי כמעט כל המאכלים הכשרים שנמכרים כהיום נעשים במפעל [פּעקטעריי"ס] של נכרים, בכל קצוי תבל, ובעלי מכשירים החשובים מסדרים שיעמוד משגיח תמידי ישראל בכל העת שעושים את המאכל, ויש שנעשה בשבת ויו"ט, מ"מ מותר להמשגיח לעמוד שם, ואף לומר לנכרי עשה כך וכך, והכל מטעם הנ"ל.

[ח] ובזמן הקדום היה דבר הדומה לזה בהלכה אחרת והוא מש"כ בשו"ת פנים מאירות (ח"א ס') "נשאלתי, יהודי הלך בסחורה עם סוסים ועגלה, ונטבעה העגלה בטיט ואין הסוסים יכולים להוציאה, וליכא סמוך לשם סוסים אחרים שיעזרו לסוסים הללו, רק נמצא שם להשכיר שוורים אשר יקשרם עם סוסים הללו להוציאה, [ויש בזה איסור תורה של (דברים כ"ב י') לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, ופרש"י ה"ה לכל שני מינים שבעולם, וכן לא דוקא במלאכת חרישה אלא ה"ה בהולכת משאן]. תשובה, אם הסוסים הם של נכרי העגלן מותר לומר לו קח שורים ותעזור לסוסים להוציא המשא, אע"פ שהישראל נהנה הרבה מזה, אכן אם הסוסים הם של ישראל אסור לומר כן להנכרי" עכ"ל.

[ט] נחזור לדיני שבת, ולבאר דינו של טלפון של ישראל עם מכשיר הקלטה [ענסערני"ג מאשיי"ן], וכשנכרי קורא בשבת, שומע קולו של ישראל האומר, "נא, תניח [היינו שיאמר על המאשיי"ן], שמך, ומספר טלפן, ומודעה קצרה, ואנחנו נחזור ונקראך", י"ל דזהו כאומר ישראל לנכרי בשבת שיעשה מלאכה בכליו של ישראל, דהרי הטלפון שעליו יקלוט דברי הנכרי הוא של ישראל, ובכלי של ישראל אסור אפילו אם הוא לצורך נכרי. ועצה היעוצה הוא שבשבת ישנה קצת נוסח הנ"ל ויאמר "אם תרצה אתה יכול להניח שמך" וכו' והוי כעושה הנכרי מעצמו בלי ציווי או בקשה של ישראל [אמנם כבר כתבנו לעיל שאינו ברור כלל אם מועיל לשון "אם תרצה"]. – והנהגים להקל בזה יש ללמוד עליהם זכות ולומר כי חידוש זה "דכיון שאומר ישראל לנכרי לעשות מלאכה בחפץ שלו הרי זה נראה כשלוחו, הגם שהנכרי מתכוין במלאכתו להנאת עצמו" (לשון שו"ע"ה הנ"ל), נאמר רק אם הישראל חי מדבר אל הנכרי, אבל אם רק מאשין שנקלט עליו דברי ישראל מדבר אל הנכרי לא נאמר בזה "שנראה כשלוחו" אם "הנכרי מתכוין במלאכתו להנאת עצמו".

אמנם אף אם נחמיר בטלפן הנ"ל מ"מ מותר לישראל להניח קאמפיוט"ר שלו פתוח בשבת, אע"ג שנכרים שולחים לו אי-מעיל שונים, ונכנסים לכלי [קאמפיוט"ר] של ישראל, דהיות שהישראל לא אמר לו לשולחו כלל, או עכ"פ לא אמר לו לשולחו בשבת, מותר אף בכלי של ישראל כמ"ש לעיל.

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בהלכות ברכת הפירות - סימן ר"ג סעיף א']

העולה מהנ"ל:

שלא תעבור הדליקה מבית הנכרי לבית הישראל, או לומר לנכרי תכבה האלאר"ם של ביתך או האלאר"ם של קא"ר שלך, המצפצף.

יא] וכן אם משרתת נכרית בא לעבוד בבית ישראל בשבת [דברים המותרים] והיא באה עם הבילה או פאקע"ט בא"ק, ובשהולכת מן הבית רואה הישראל ששכחה ליקח את שלה, מותר הישראל להזכירה ולומר לה תקח את הבילה שלך, או פאקע"ט בא"ק שלך.

יב] נכרי המנהיג קא"ר, ועוצר באמצע הדרך, ושואל מישראל איך להגיע לאיזה מקום, מותר הישראל לענות לו, ואף לומר לו בהדיא תסע ישר עד שם ושם, ושם תפנה לימין ותסע עד שם וכו', כי הרי אומר לנכרי לעשות מלאכה עם חפץ של הנכרי ולצורך הנכרי.

יג] ואין בכל אופנים הללו איסור של ודבר דבר, והטעם, כי אין ישראל מדבר ממה שהוא יעשה, אלא ממה שנכרי יעשה, וכשם שנכרי מותר לעשותו בשבת, כן מותר לישראל לדבר ממנו.

יד] מותרת ישראל לומר למשרתת נכרית שעובדת בביתה, שתלך לקנות איזה מאכל לעצמה [לנכרית], ודוקא אם הנכרית תשלם עתה עם ממונ של עצמה, ואפילו אם יודעת שאחר השבת תחזור לה הישראלית מה שהוציאה.

טו] אמנם אם יש קצת ממונ של הישראל באיזה תיבה, אסור להישראל לומר לה שתקנה מאכל לעצמה, אם זה אמור שהנכרי תקח ממונ של התיבה ותלך לקנות בו מאכל. [וכ"ש אם משמשת הנכרית עם קרעדי"ט קארד של הישראל דאסור], כי בכה"ג הוי מלאכה ע"י חפץ של ישראל.

טז] ישראל הרואה בשבת איך נכרי שכינו זורע ומיפה גינה שלו [של הנכרי], יכול הישראל ליעצו איך לעשותו, הגם שאומר לו לעשות מלאכה פלוני ופלוני, ואפילו אם הישראל יהנה מן גוי הגינה שהוא סמוך לביתו. – וכן הרואה נכרי שכינו מתקן ביתו או קא"ר שלו [של הנכרי], יכול ליעצו בכל מה שצריך, אפילו אם הישראל מכוון להנאה צדדית שיגיע לו מזה, שהנכרי יכיר לו טובה בפעם אחרת.

טז] מותר לישראל להניח קאמפיוט"ר שלו פתוח בשבת, אע"ג שנכרים שולחים לו אי-מעיל שונים, ונכנסים לכלי [קאמפיוט"ר] של ישראל, דהיות שהישראל לא אמר לו לשולחו כלל, או עכ"פ לא אמר לו לשולחו בשבת, מותר אף בכלי של ישראל כמ"ש לעיל. [ולענין ענסערינג

מאשי"ן עיין בפנים].

א] מה שאסרו חז"ל לישראל לומר לנכרי לעשות מלאכה בשבת, זהו דוקא כשהוא לצורך ישראל, אבל אם הוא לצורך הנכרי מותר, כגון שמותר לומר לנכרי בשבת, "הרי לך בשר, ובשל אותו לצרכך" – כשאין מוטל על ישראל לזוננו, וממילא הוי המלאכה רק לצורך הנכרי.

ב] זהו דעת הרמב"ן אבל דעת ר"י דהיות שהוא חפץ של ישראל, כגון הכא שהישראל נותן הבשר לנכרי, אסרו חז"ל לישראל לומר לנכרי לעשות בו מלאכה אפילו לצורך הנכרי, "כי נראה כשלוחו של ישראל". אבל אם הנכרי עושה כן מעצמו אף בביתו של ישראל מותר.

ג] ופסק השו"ע לחומרא כדעת הר"י. ונביא כמה אופנים שהלכה זו נפק"מ למועשה: משרתת נכרית בביתו של ישראל ויחד לה הישראל קומקום לבשל בו מים מתי שתרצה הנכרית לשתות, אסור הישראל לומר לה הנכרית "תעשה לך קאפי" כי פירושו שהנכרית תבשל מים לעצמה, והרי הכלי הוא של ישראל, ואסור. אבל אם הנכרית עושה כן מעצמה מותר, אע"ג שהוא כלי של ישראל ובביתו של ישראל.

ד] [ופשוט דאם הכין מלפני שבת קומקום של מים ועומד הם כל השבת מותר לומר לנכרי שתקח משם מים חמים, כמו שמותר לישראל].

ה] בעה"ב ישראל שרואה שהנכרית לוקח עט שלו [של ישראל] לכתוב איזה דבר לצורך עצמה מותר, כל שלא אומר לה הישראל לעשות כן, אבל לומר לה לכתוב איזה דבר אפילו אם הוא רק לצורך הנכרית לבד.

ו] מותר לבעה"ב להניח הנכרית להשתמש בטלפן שלו [של ישראל] אבל אסור לומר לה לעשותה, כגון לומר "תקרא לעצמך קאר-סערוועס".

ז] אסור לישראל לומר למשרתת נכרית שתוכל לילך לנחה קצת בחדר פלוני ולהבעיר שם לצורך עצמה הלוי"ט, עיר-קאנדישע"ן, או סטיע"ם.

ח] בכל אלו הנ"ל שאסור, אולי אסור לא רק כשישראל מצווה ממש, אלא אף אם אומר "אם תרצה" כגון "הרי לך בשר ואם תרצה בשל אותו לצרכך".

ט] כל איסור זה הוא דוקא בחפץ של ישראל אבל בחפץ של נכרי מותר, והיינו שבזה ההלכה הוא כך: לא אסרו אמירה לנכרי אלא שיעשהו בשביל ישראל, אבל מותר לומר לנכרי שיעשה מלאכה לצורך עצמו, ואפילו אם מניע לישראל הנאה מזה.

י] לכן מותר לישראל לומר לנכרי כבה דליקתך, וכוננתו